

Tekenen in de Tijd 89

4-10 april 2021

Pasen roept op tot geloof dat niet de dood, maar het leven door de dood heen het laatste woord heeft. Erik Borgman stelt dat dit betekent dat opstanding niet zonder herinnering aan lijden kan en dat we met elkaar kunnen delen wat hoop geeft. Juist als het leven ons moeilijk valt.

Vanuit het Huis van Dominicus: Zalig Pasen! De Paasicoon die normaal in de iconenkapel van de kerk hangt en die we met Pasen vooraan in de kerk zetten, is geen voorstelling van de opgestane Christus, of van een leeg graf. De icoon verbeeldt de afdaling van de Gezalfde naar de onderwereld, het rijk van de doden. Ook degenen die lang of kort geleden gestorven zijn, worden door zijn verrijzenis overgebracht van de dood naar het leven. In de westerse traditie wordt deze verbondenheid van de doodgemartelde Jezus met de eerder gestorvenen en gedoden aangeduid als zijn nederdaling ter helle.

Afgelopen Goede Vrijdag begon ik te lezen in *The Blindfold's Eyes: My Journey from Torture to Truth* (De ogen van de blinddoek: Mijn reis van marteling naar de waarheid) van zuster Dianna Ortiz. Zuster Dianna, een Amerikaanse met een Latijns-Amerikaanse achtergrond, stierf op 19 februari van dit jaar op 62-jarige leeftijd aan kanker. Haar boek gaat over de ingrijpende gevolgen van een gebeurtenis in november 1989: terwijl zij in Guatemala werkte als onderwijzeres en kinderen leerde leven en schrijven, werd zij ontvoerd en vierentwintig uur gemarteld. Zij wist uiteindelijk te ontsnappen. De dokter die haar onderzocht, telde meer dan honderd brandwonden van sigarettenpeuken op haar rug, zij werd meerdere malen door haar beulen verkracht, ze lieten haar toekijken terwijl anderen gemarteld werden en suggereerden haar dat zij aan dat martelen meewerkte en dat zij dat op video hadden vastgelegd. 'Je bent een van ons geworden.' Na haar vrijlating bleek zuster Dianna zwanger en onderging een abortus, waarover zij heel lang niemand iets durfde te vertellen. Zij had lang het gevoel niet meer waardig te zijn om religieuze te blijven en deed minstens één poging een einde aan haar leven te maken. Tot haar dood leed zij eronder dat zij niet in staat was haar beulen te vergeven.

Haar boek is dus niet bepaald een recht toe recht aan Paasverhaal! Het leest als een uitvoerig – 484 pagina's – verslag van een nederdaling ter helle. Zuster Dianna moest niet alleen strijden met een Amerikaanse regering die staalhard ontkende wat later als waarheid bewezen werd: dat de CIA en Amerikaanse militairen betrokken waren bij de martelingen in Guatemala, met tal van beledigende suggesties – onder meer dat zij zelf haar ontvoering in scène zou hebben gezet en dat het eigenlijk om een lesbische liefdesaffaire ging – en voorstelbaar onbegrip van haar familie en haar medezusters. Maar ze moest vooral strijden met de demonen in haarzelf. Marteling suggereert aan wie het ondergaat dat kwaad en lijden, pijn en gewelddadige onderwerping de essentie zijn van het bestaan en dat daar niet aan te ontsnappen valt. Daarom is alles bedreigend, is de kleinste vergissing de bevestiging van een al lang vermoed verraad. De gemartelde ervaart zichzelf als medeplichtige in deze logica en kan zich van deze logica tegelijkertijd naar eigen gevoel niet losmaken. Dat leidt tot de overtuiging dat de beulen gewonnen hebben en dat het overleven eigenlijk zinloos is. Zuster Dianna getuigt van de bovenmenselijke moeite die het haar kostte om opnieuw enig vertrouwen in het leven te krijgen en van de eveneens bovenmenselijke inspanningen die mensen om haar heen zich getroosten om haar daarbij te helpen. De God waarvan zij lang op een kinderlijke manier geloofde dat Hij

haar hoe dan ook zou beschermen, was zij na haar marteling kwijt. Een tijd lang denkt ze dat zij daarmee haar geloof in God heeft verloren. Maar in de toewijding, het uithoudingsvermogen en de veerkracht van degenen die met haar strijden voor recht en het aan het licht brengen van de waarheid, vindt zij God terug. Al lukt het haar niet steeds ook op hem te vertrouwen.

Ik zal *The Blindfold's Eyes* aan niemand aanraden. Maar het boek was voor mij een goede voorbereiding op Pasen, omdat het duidelijk maakt dat het niet kan gaan om een verrijzenis zonder herinnering aan lijden. Er staat in het boek Openbaring niet dat het huilen voorbijgaat, maar dat God de tranen van onze ogen zal wissen. Ik hoop van ganser harte dat dit nu voor zuster Dianna geldt en 'de ogen van haar blinddoek' die symbool staat voor de duisternis van de marteling en de herinnering eraan.

We kunnen vaak alleen maar 'zijn met wat er is' en hopen dat zich zo een weg ten leven opent. Vanuit de overtuiging dat deze hoop al het begin is van de vervulling van hoop. Om een ruimte van hoop te creëren voor mensen die dit nodig hebben omdat ze lijden onder de stress die het leven met zich meebrengt, dreigen *burn-out* te raken of dat al zijn, lanceerde het Huis van Dominicus op Eerste Paasdag de website www.ruimtevanhoop.net. Deze website is grotendeels gemaakt door twee jonge vrouwen van rond de dertig die zelf ervaring hebben met *burn-out* en ontdekten dat wat hen overkwam, geen probleem is waarvoor je de juiste oplossing moet vinden, zodat je weer verder kunt met je leven. Eén van hen is mijn jongste dochter.

Op de website zelf wordt geconstateerd dat wie het leven niet goed op de rails krijgt of wiens of wier leven uit de rails is gelopen, zich vaak hopeloos voelt, maar dat je niet zomaar hoop van iemand anders kunt krijgen:

Hoop kun je alleen ontdekken. Niet ergens anders, maar daar waar je je nu bevindt. Door in de hopeloosheid te blijven en te zien, te horen en te voelen wat daar te vinden is. Hoop kun je ontdekken doordat iemand anders je ergens op wijst. Hoop kan zich ook ineens aandienen en dan kan jij iemand anders erop wijzen. Als die persoon daardoor geholpen is, voelt dat ook hoopvol voor jou. Je hebt blijkbaar echt iets gezien, gehoord en gevoeld.

Vandaar de titel van de website: Ruimte van Hoop. We geven als Huis van Dominicus met deze website concreet uitdrukking aan de overtuiging van Pasen: dat leven sterker is dan de dood. In het geloof dat anderen dat kunnen ontdekken door van elkaar te lezen en te horen. En straks hopelijk ook weer te zien: als het weer kan is het plan vanuit de website Ruimte van Hoop ook *offline*-ontmoetingen te organiseren.

Erik Borgman, lekendominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus